

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ЖИТОМИРСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Погоджено:
Протокол засідання педагогічної
ради ЖМЦНТТУМ № _____
від “___” _____ 20__ р.

Затверджено:
Наказ управління освіти
Житомирської міської ради № ____
від “___” _____ 20__ р.

Навчальна програма з позашкільної освіти
художньо-технічного профілю
«Художнє випилювання»
основний рівень, три роки навчання

Автор: Заєць Ігор Васильович, керівник гуртка
«Художнє випилювання»

Місце роботи: Житомирський міський центр
науково-технічної творчості
учнівської молоді

Адреса: ЖМЦНТТУМ, вул. Пушкінська, 17,
м. Житомир, 10014
тел. 8 -(0412)- 22-56-97

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Випилювання лобзиком - один з найпоширеніших видів художньої обробки деревини. Деревина - найбільш доступний матеріал, її обробка не потребує великих затрат. Тому обробка деревини використовується в усіх регіонах нашої країни. З давніх часів людина прагнула з підручних природних матеріалів створювати і прикрашати своє житло, побут утилітарними красивими виробами.

І якщо нещодавно попитом у пересічних громадян в основному користувалася дуже технологічні вироби масового виробництва, то нині у предметах оздоблення й у меблях все більше цінується декоративна розмаїтість форм.

З'являється усе більше зразків меблів, світильників, сувенірів, виробів утилітарного призначення, у яких тією чи іншою мірою відбиваються стереотипи минулих століть. Однак підвищені естетичні вимоги задовольняються далеко не повністю. Не всі стилізовані вироби виправдані з художньої точки зору. Людям потрібні вироби, зручні для повсякденного життя і такі що милують око.

Саме такими є вироби ручної роботи, які, крім того, відрізняються від промислових виробів більшою міцністю й більшими можливостями в створенні потрібних форм, а також застосуванням матеріалів з різною фактурою. Отут-то й відкривається широкий простір для самодіяльної творчості.

Це і є поштовхом до прояву самостійного виконання задуманих предметів побуту. А бажання при оформленні інтер'єра житла створити цілісну композицію виховує художній смак.

Пропонована програма «Художнє випилювання» підготовлена з урахуванням вимог основних державних нормативних документів і містить необхідну суму знань, вмінь і навичок, що розвивають у вихованців системне мислення, вміння бачити зв'язок художнього випилювання з предметами шкільного курсу та надають їм допрофесійну підготовку.

Навчаючись у гуртку за цією програмою, вихованці поглиблюють свої знання з математики, фізики, хімії, креслення, отримують та засвоюють навички трудової

діяльності з деревиною, її різновидами, декоративними властивостями, оволодіють спеціальною технікою та технологією.

Програма гуртка основного рівня навчання передбачає навчання дітей протягом 4 років. Групи гуртка, в залежності від року навчання комплектуються з учнів 3 – 11 класів.

На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин: основний рівень – 1-й рік навчання – 144 години (4 години на тиждень), основний рівень – 2-й рік навчання - 216 годин (6 годин на тиждень), основний рівень – 3-й рік навчання - 216 годин (6 годин на тиждень), **основний рівень – 4-й рік навчання - 288 годин (8 годин на тиждень).**

Метою програми є формування компетентностей особистості у процесі художньої обробки деревини.

Основні завдання полягають у формування в учнів таких компетентностей:

- **пізнавальної:** засвоєння початкових технічних і технологічних знань, елементарних уявлень і понять, ознайомлення з властивостями та технологіями обробки фанери за допомогою інструментів, графічною грамотністю, технічним моделюванням, конструюванням і дизайном;
- **практичної:** формування графічної грамотності, вмінь і навичок роботи з деревиною та інструментами, виготовлення різних виробів з фанери (іграшок, предметів побуту та ін.), вміння застосовувати отримані знання на практиці;
- **творчої:** набуття досвіду власної творчої діяльності; розвиток конструкторських здібностей, просторового й логічного мислення, уяви, фантазії, здатності проявляти творчу ініціативу, вирішувати творчі завдання; формування стійкого інтересу до технічної творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні;
- **соціальної:** виховання поваги до праці та людей праці, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, культури праці. Формування позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, наполегливість, працелюбність та ін.), доброзичливості і товарищескості,.

Кожне заняття поєднує теоретичний матеріал і практичну роботу.

Програма передбачає варіативність технологій, методів і форм навчання. У процесі організації навчально-виховного циклу застосовуються як традиційні технології навчання та виховання, так й елементи інноваційних технологій (формування творчої особистості, колективного творчого виховання); пояснювально-ілюстративні (розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація, досліди, та ін.), репродуктивні (відтворювальний), проблемно-пошукові (проблемне викладання матеріалу, частково-пошукові) тощо.

Також застосовуються різноманітні засоби навчання: наочні посібники, роздатковий матеріал, технологічні картки, технічні засоби навчання, ІКТ.

Перевірка та оцінювання знань й умінь гуртківців здійснюється під час виконання ними практичних робіт, а також у формі проведення вікторин, участі у конкурсах, змаганнях, підсумкових виставках та інших формах навчально-виховної діяльності.

Керівник гуртка може вносити зміни й доповнення у зміст програми, плануючи свою роботу на навчальний рік, з урахуванням інтересів гуртківців, стану матеріально-технічної бази.

Розподіл годин за темами – орієнтовний. Керівник гуртка, враховуючи рівень підготовки вихованців, може сам визначити, скільки годин потрібно для опанування тієї чи іншої теми і внести до програми відповідні корективи.

ОРИЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

1-й рік основного рівня навчання

№ П/П	НАЗВА ТЕМИ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
		Теоретичне заняття	Практичне заняття	Всього
1	Вступне заняття.	4	2	6
2	Людина і виробництво. Основи графічної грамоти.	2	4	6
3	Види деревини. Обробка деревини. Випалювання як вид обробки деревини	6	20	26
4	Обробка деревини випилюванням.	8	18	26
5	Виготовлення складних виробів.	4	64	68
6	Участь у творчих виставках.	-	6	6
7	Експерсії. Виставки, участь у масових заходах.		6	6
ВСЬОГО:		24	120	144

I. ВСТУП.

Знайомство з гуртком, з історією МЦНТТУМ. Зміст роботи, мета і завдання гуртка. Історичні відомості про художню обробку деревини. Ознайомлення з виробами. Випалювання та випилювання - один із видів художньої обробки деревини.. Внутрішній розпорядок. Графік і план роботи гуртка. Запис, вибір старости.

II. ЛЮДИНА І ВИРОБНИЦТВО

Основи професії столяра. Основи та важливість графічної підготовки. Креслярський інструмент. Основні правила оформлення креслення. Найпростіші геометричні побудови. Типи ліній. Загальні відомості про проєціювання. Перенесення малюнка.

Практична робота. Читання креслень деталей. Техніко - технологічні відомості про деревину. Поради деревини. Виготовлення фанери, ДВП, їх призначення і характеристика.

III. ВИДИ ДЕРЕВИНИ. ВИПАЛЮВАННЯ ЯК ВИД ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ.

Прилади. Інструменти та пристрої, які застосовують під час випалювання. Користування ними. Правила техніки безпеки. Підготовка матеріалів до випалювання.

Способи шліфування та вимоги до його якості. Способи перенесення малюнка на матеріал. Композиція малюнка та проектування виробів.

Практична робота. Композиція малюнка. Підготовка матеріалів до випалювання. Способи перенесення малюнка на матеріал.

Способи та прийоми випалювання. Види випалювання.

Способи випалювання кромek деталей виробу. Випалювання крапками. Вимоги до якості випалювання. Види випалювання: по контуру, силуетне, декоративне, з передаванням відтінків, світлотіней. Використання народних орнаментів під час випалювання. Прийоми випалювання по контуру, вимоги до його якості. **Практична робота.** Вправи крапкового випалювання на зразках, обробка кромek. Випилювання по контуру. Вправи на силуетне випалювання. Вправи на декоративне випалювання. Вправи на випалювання з передаванням відтінків світлотіней.

IV. ОБРОБКА ДЕРЕВИНИ ВИПИЛЮВАННЯМ.

Матеріали, що використовуються для випилювання. Інструменти і пристрої. Підготовка матеріалів до випилювання.

Основні прийоми випилювання.

Випилювання прямої та хвилястої лінії тупих та гострих кутів, шипів і пазів. Прийоми їх зачищення. Вимоги до якості виробу. Тренувальні вправи по випилюванню.

Практична робота. Підготовка матеріалів. З'єднання деталей. З'єднання деталей виробу на засувках і пазах. Послідовність з'єднання деталей. Види клею. Припасування виробу.

V. ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ СЕРЕДНЬОЇ СКЛАДНОСТІ.

Підбір, підготовка матеріалу. Вимоги до матеріалу. Чорнова обробка фанери. Перенесення малюнка, креслень деталей трафаретів, шаблонів, використання інших пристроїв та інструментів для цього виду роботи. Підготовка заготовки до вирізування деталей. Вирізування деталей. Особливості вирізування і з'єднання деталей складних виробів. Оздоблення деталей виробу випилюванням. Покриття лаком, воском, парафіном.

Практична робота: виготовлення полицок для книг, настінних полицок, цукерниць, сухарниць різних за формою і величиною.

VI. ЕКСКУРСІЇ НА ВИСТАВКИ, В МУЗЕЇ, НА ПІДПРИЄМСТВА.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

2-й рік основного рівня навчання

№	Назва розділів і тем	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Всього
1.	Вступне заняття.	3		3
2.	Основи графічної грамоти .	3	3	6
3.	Обладнання, інструменти та матеріали. Техніка безпеки.	3	3	6
4.	Матеріалознавство.	3	9	12
5.	Орнамент.	3	15	18
6.	Виготовлення виробів середньої складності	3	51	54
7.	Виготовлення складних виробів	6	66	72
8.	Складальні і оздоблювальні роботи.	6	27	33
9	Виставки, екскурсії		9	9
10	Заключне заняття		3	3
	Всього	30	186	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. ВСТУПНЕ ЗАНЯТТЯ

Ознайомлення вихованців з планом і графіком роботи на рік. Народні художні традиції. Внутрішній розпорядок. Запис. Вибір старости.

II. ОСНОВИ ГРАФІЧНОЇ ГРАМОТИ.

Збільшення малюнка за допомогою проєкційної сітки. Перенесення малюнка на площину виробу.

III. ОБЛАДНАННЯ, ІНСТРУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ. ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ.

Робоче місце. Обладнання робочого місця. Користування технічним устаткуванням. Столярні та слюсарні інструменти, вимірювальні прилади. Прийоми роботи з простими інструментами. Відомості про народні промисли, ремесла. Виготовлення фанери, виробів з фанери. Види та асортимент фанери. Їх призначення і правила користування ними. Обробка виробів з фанери. Правила безпеки під час роботи з інструментами, та виробнича санітарія і особиста гігієна.

Практичне заняття: робота з лобзиком, надфілями і напилками.

IV. МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО

Оздоблювальні матеріали. Нетрадиційні матеріали. Інструменти і пристрої.

V. ПОБУДОВА ОРНАМЕНТІВ.

Важливі засоби і прийоми композиції орнаменту. Розподіл орнаменту на виробі. Використання природних форм складання орнаменту для виробу.

VI. ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ СЕРЕДНЬОЇ СКЛАДНОСТІ

Підбір, підготовка матеріалу. Вимоги до матеріалу. Чорнова обробка фанери. Перенесення малюнка, креслень деталей трафаретів, шаблонів, використання інших пристроїв та інструментів для цього виду роботи. Підготовка заготовки до вирізування деталей. Вирізування деталей.

Особливості вирізування і з'єднання деталей складних виробів. Оздоблення деталей виробу випилюванням. Покриття лаком, воском, парафіном.

Практична робота: виготовлення поличок для книг, настінних поличок, цукерниць, сухарниць різних за формою і величиною.

VII. ВИГОТОВЛЕННЯ СКЛАДНИХ ВИРОБІВ

Виготовлення об'ємних виробів з більш складним з'єднанням деталей. Вироби округлої форми. Вироби з тонким і складним орнаментом. Орієнтовний перелік виробів.

Солянка з засувною кришкою, солянка - крісло, багатосекційна полочка для сипучих продуктів, аптечка, світильники, скринька, полочка - підставка під телефон, шкатулки - сувеніри, хлібниця.

VIII. СКЛАДАЛЬНІ І ОЗДОБЛЮВАЛЬНІ РОБОТИ

Підготовка матеріалу. Циклювання і шліфування. Прозоре оздоблювання.

Принципи композиції. Форма і конструкція виробу. Фурнітура, її виготовлення і встановлення.

IX. ВИСТАВКИ І ЕКСКУРСІЇ

ОРИЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

3-й рік основного рівня навчання

№ п/п	НАЗВА ТЕМИ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
		Теоретичне заняття	Практичне заняття	ВСЬОГО
1	Вступне заняття	3		3
2	Матеріалознавство. Техніка безпеки.	2	1	3
3	Художнє випилювання. Робота над конструкцією виробу.	6	30	36
4	Виготовлення складних виробів з застосуванням простих видів оздоблення.	3	90	93
5	Практична робота по виготовленню складних виробів з застосуванням елементів високохудожнього оздоблення.	3	102	105
6	Експерсії. Виставки, участь у масових заходах.			9
7	Заключне заняття.			3
ВСЬОГО:		11	193	216

I. ВСУП.

Завдання та план роботи гуртка на рік навчання. Внутрішній розпорядок. Запис. Вибір старости. народні художні традиції. Джерела орнаментів для випилювання.

II. МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО. ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ.

Робоче місце. Організація робочого місця. Користування технічним устаткуванням. Техніка безпеки під час роботи та використання стаціонарного обладнання. Столярні та слюсарні інструменти. Вимірювальні прилади.

Історія художньої обробки дерева (напрямки, стилі). Породи деревини, її будова, фізичні, хімічні властивості. Породи деревини для виготовлення виробів. Вади деревини. Технологія виготовлення фанери, шпону, їх особливості, призначення. Матеріали для оздоблення і захисту виробів від впливу зовнішнього середовища.

Практична робота: перевірка практичних навиків при роботі зі столярним та слюсарним інструментами при експлуатації стаціонарних устаткувань; визначення породи деревини дослідним методом.

III. ХУДОЖНЄ ВИПИЛЮВАННЯ. РОБОТА НАД КОНСТРУКЦІЄЮ ВИРОБУ.

Підготовка матеріалів. Основні принципи композиції. Основне і другорядне в композиції малюнок. Пропозиції, співвідношення ч астин, ширини до висоти і довжини деталей виробу. Створення тематики малюнка, виробу. Робота над проектом. Види пропилюваних малюнків. Видові - випиляні картинки, що вписуються у звичайну геометричну форму та орнаменту. Орнаментальні малюнки. Контраст. Застосування контрасту для підсилення чіткості деталей виробу.

Практична робота. Виготовлення виробу із застосуванням контрастів деталей. Вплив оздоблення на якість виробу.

IV. ВИГОТОВЛЕННЯ СКЛАДНИХ ВИРОБІВ З ЗАСТОСУВАННЯМ ПРОСТИХ ВИДІВ ОЗДОБЛЕННЯ.

Підбір, заготовка матеріалу. Вимоги до якості матеріалу. Чорнова обробка фанери. Перенесення малюнка, креслень деталей на заготовку. Підготовка заготовки до вирізування деталей та їх вирізування, зачистка та підгонка.

З'єднання (склеювання) деталей. Випалювання і оздоблення виробу узорами за допомогою випалювача. Покриття виробу лаком. Особливості вирізування деяких місць деталей корзинок, підставок. Вимоги до кожної операції при виготовленні виробів. Найхарактерніші помилки при виконанні різних операцій.

Практична робота: виготовлення кубків, корзинок, цукерниць, декоративних ваз різних за формою і розмірами.

V. ПРАКТИЧНА РОБОТА ПО ВИГОТОВЛЕННЮ СКЛАДНИХ ВИРОБІВ З ЗАСТОСУВАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ ВИСОКОХУДОЖНЬОГО ОЗДОБЛЕННЯ

Виготовлення виробів складніших за будовою та орнаментом. Виготовлення ваз, світильників, шкатулок, подарунків, сувенірів, рамок під фотографії. Виготовлення плоских та об'ємних виробів з простим з'єднанням деталей. Вимоги до якості оздоблення. Оздоблювальні матеріали.

Види оздоблення: лакування, фарбування, воскування

VI. ВИСТАВКИ І ЕКСКУРСІЇ

ОРИЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

4-й рік основного рівня навчання

№ п/п	НАЗВА ТЕМИ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
		Теоретичне заняття	Практичне заняття	ВСЬОГО
1	Вступне заняття	3	-	3
2	Народна іграшка.	8	48	56
3	Графічна грамота. Робота над конструкцією виробу та його художніми елементами.	3	13	16
4	Практична роботи по виготовленню виробів	8	120	128
5	Оздоблення виробів з використанням елементів народних промислів. Випалювання, розпис, різьблення	10	64	74
6	Експерсії. Виставки, участь у масових заходах.	-	8	8
7	Підсумкове заняття.	-	3	3
ВСЬОГО:		32	256	288

I. ВСУП.

Завдання та план роботи гуртка на 4 рік навчання. Внутрішній розпорядок. Запис. Вибір старости. Техніка безпеки під час роботи та використання стаціонарного обладнання. Організація робочого місця. Користування технічним устаткуванням.

II. НАРОДНА ІГРАШКА.

Народні іграшка. Джерела творчості. Історія розвитку (напрямки, стилі). Породи деревини для виготовлення виробів. Технологія виготовлення іграшки з фанери та шпону.

Практична робота: виготовлення іграшки з деревини і фанери способом художнього випилювання лобзиком: вітрячки, тваринки, іграшки з рухомими елементами та ін.

III. ГРАФІЧНА ГРАМОТА. РОБОТА НАД КОНСТРУКЦІЄЮ ВИРОБУ ТА ЙОГО ХУДОЖНІМИ ЕЛЕМЕНТАМИ.

Типи ліній. Геометричні фігури. Основи геометричної побудови. Принципи композиції. Співвідношення частин виробу. Створення тематики малюнка, виробу. Робота над проектом. Види пропилюваних малюнків. Орнаментальні малюнки. Контраст. Ритм.

Практична робота. Виготовлення креслення виробу із застосуванням геометричних побудов і художніх елементів.

IV. ПРАКТИЧНА РОБОТА ПО ВИГОТОВЛЕННЮ ВИРОБІВ.

Підбір, заготовка матеріалу. Вимоги до якості матеріалу. Нанесення малюнка, креслень деталей на заготовку. Підготовка заготовки до вирізування деталей та їх вирізування, зачистка та підгонка.

З'єднання (склеювання) деталей. Комбінації видів з'єднань у виробі. Особливості випилювання деяких елементів деталей виробу. Вимоги до кожної операції при виготовленні виробів.

Практична робота: виготовлення виробів за власним задумом: настільна лампа, вази для сухоцвітів, декоративні вази різних форм і для різного застосування, чайний сервіз, скриньки.

V. ОЗДОБЛЕННЯ ВИРОБІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ. ВИПАЛЮВАННЯ, РОЗПИС, РІЗЬБЛЕННЯ.

Виготовлення виробів з використанням для оздоблення народних промислів (піротипія, пірографія, розписи: мезенський, полховський, хохломський, петриківський. Вимоги до виробу. Виготовлення скриньок, подарунків, сувенірів, панно на стіну.

Види опорядження оздоблених виробів: лакування, фарбування, воскування

VI. ВИСТАВКИ І ЕКСКУРСІЇ

Прогнозований результат

Після закінчення навчання

вихованці повинні знати:

- властивості деревини і фанери;
- назви та призначення столярного інструменту (рубанок, ножівка, лобзик тощо);
- правила ТБ при роботі з столярним інструментом;
- прийоми і правила безпечної роботи з інструментом: лобзиком, напилком, терпугом, рубанком, молотком, лещатами, плоскогубцями, ножівкою, ножицями, лінійкою, трикутником, лекалом;
- послідовність складання технологічної карти.

вихованці повинні вміти:

- правильно користуватись столярним інструментом за призначенням
- самостійно виготовляти виріб за технічним малюнком, ескізом; власним задумом
- створювати оздоблення за власним задумом; добирати відповідні оздоблювальні матеріали (морилка, природні барвники, лаки, фарби тощо) для виготовлення виробів
- знаходити шляхи швидкого, раціонального та якісного виконання завдання
- переносити отримані знання, вміння й досвід роботи в нову ситуацію
- проводити пошуково – дослідницьку роботу, вивчаючи творчий доробок видатних митців рідного краю
- виконувати операції обробки згідно технологічної карти; вибирати спосіб з'єднання деталей
- планувати трудові дії, підбирати матеріал, інструменти і засоби для розмітки та обробки виробу
- користуватися свердлильним інструментом дотримуючись правил ТБ
- бережливо ставитись до інструментів і обладнання
- економити матеріал, витрати трудових зусиль, час

- технічно правильно та послідовно виконувати роботу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буланин В.Д. Мозаичные работы по дереву. – М.: Лесная промышленность, 1981.
2. Домовая и художественная резьба по дереву. М., 1996.
3. Енциклопедія домашнього майстра. – К., 2000.
4. Зубренков В., Бормашин Д. Випилювання лобзиком. К.: 1973
із дерева – Львів, 1995.
5. Коноваленко А.М. Основы столярного ремесла.1996.
6. Славко І., М. Захаров у книжці "Різьба по дереву і випилювання лобзиком" (К., 1988)
7. Соколов Ю. «Художнє випилювання».-К.: Мистецтво,1971
8. Соколов Ю.В. Альбом по выпиливанию. М. 1992 г.
9. Тимків Б.М., Кавас К.М. виготовлення художніх виробів
- 10.Хорунжій В.І. Випилювання лобзиком. Тернопіль. 2003 р.
- 11.Хринюк Р. П.художнє випилювання з фанери Методична розробка . – К., 2001.
- 12.Шемуратов Ф.А. Выпиливание лобзиком. М., 1992 г.